

NARRATIVA

Tobias Wolff, *La vella escola*.
Traducció d'Ernest Riera. RBA-
LA MAGRANA. Barcelona, 2005.

L'acció passa l'any 1960, en un prestigiós institut liberal i prodemòcrata de New Hampshire. Els alumnes –es tracta d'una escola només per a nois– reben una educació molt acurada, en les diverses disciplines del currículum. Però n'hi ha una que, per damunt de les altres, ha dotat aquest institut d'una aura especial: la literatura. La tradició vol que, dins de les parets de l'escola, tot allò de bell i perdurable que ha escrit la humanitat al llarg dels segles sigui explicat i amplificat d'una manera orgullosa i didàctica. Hi deu contribuir, i no pas poc, el fet que tant el rector com, sobretot, el degà siguin lectors fervorosos i crítics. I que, a més, sàpiguen transmetre als alumnes la seva passió per Fitzgerald i Faulkner. Hi deu ajudar, i força, que el degà sigui un bon amic de Hemingway; l'escriptor que, un any abans de la seva mort, gaudia d'una fama extraordinària –tant per l'èxit de les seves obres com, encara més, per la seva condició de *mite viú*, per la seva humanitat tan grassa de llegenda.

EL CODI D'HONOR

La qüestió de l'autenticitat, de l'honor, acaba esdevenint la mare dels ous de la història. Miraré de justificar-ho passant de puntetes per damunt de l'argument, per tal de no revelar res que no hagi de revelar.

Un dels estímuls per als estudiants consisteix a disposar, cada cert temps, d'un gran escriptor en actiu, que visita l'escola i pronuncia un discursset.

JOSEF LOSADA

EL NOVEL·LISTA TOBIAS WOLFF VA NÉIXER A ALABAMA EL 1945

Setmanes abans de l'arribada del tòtem, es convoca un certamen literari entre l'alumnat. Un dels alumnes és distingit amb un premi singular (de fet, és l'escriptor mateix qui decreta el guanyador). Un premi, o un reconeixement honorífic, que se suposa que influirà poderosament en la incipient carrera literària del noi: una audiència d'una hora amb l'escriptor convidat, tots dos sols (això a part de la publicació en la revista de l'escola de la peça guardonada). D'aquesta manera, alumnes de quinze anys podran dir algun dia als seus nés que han conegut en directe tot un Robert Frost o que tot un Ernest Hemingway els ha encaixat la mà i els l'ha deixat baldada.

El narrador de la història és un alumne becat, jueu, però que

amaga la seva condició de jueu a tothom. Aquesta ocultació no tindria una especial rellevància –res a veure amb les significatives ocultacions racials que han donat esplèndides novel·les de Toni Morrison i Philip Roth– si no fos que, al final de la novel·la, es relaciona amb una mitja ocultació del degà de l'escola –que, curiosament, es diu Makepeace–. Vet aquí la qüestió de l'honor, de l'autenticitat, que apuntava més amunt. La resolució del degà consisteix a dir que ell no pot condemnar un noi pel que ha fet –el que ha fet no ho diré, i, per tant, jo també incorreré en una calculada ocultació–, per la raó que ell tampoc no ha dit tota la veritat al llarg dels seus lustres de fèrtil mesuratge i d'exercici del deganat. No ha dit tota la veritat però,

tampoc no ha orquestrat cap mentida, no us penseu. La puritana societat de la Nova Anglaterra de començament dels anys 60, però, tot i ser de signe descaradament liberal, no perdona segons què.

CREÏBLE I BEN ENTRANYABLE

El primer autor a visitar l'escola és el poeta Robert Frost. La semblança que en fa Wolff resulta no tan sols creïble, sinó ben entranyable. Es tracta d'un Frost més que octogenari –de fet, el 1960 el poeta comptava 86 anys–, far conservador de la poesia nord-americana del segle –després de Whitman, el poeta americà més famós del moment, i amb diferència–. De retruc, convidar-lo serveix per neutralitzar el “perill Ginsberg”, que era el *beat* que en aquells anys revolucionaris començava a fer forrolla amb els seus udols lírics. Allà, a l'absis de la capella, “Frost no semblava vell; semblava etern”. Fantàstic!

La segona autora de què tenim constància és una espècie d'Elfriede Jelinek *avant la lettre*, una tal Ayn Rand, que en aquell moment devia ser una narradora amb molt de predicament però que avui pràcticament ningú no recorda. Carallot i mal educada, es nota que Rand no és sant de la devoció del narrador, un profund admirador del gran Papa Ernest Hemingway.

Finalment, serà el torn de l'autor d'*El vell i el mar*. Hemingway és internacionalment conegut, a banda les seves obres, per la seva singular manera de viure: per la seva passió descordada, per la seva actitud panta-

gruèlica, pels seus excessos alcohòlics i luxuriosos. De les seves novel·les i contes –Hemingway sembla que ha acabat sent reivindicat, sobretot, com a contista– se n'infereixen infinitat de judicis morals diguem-ne que justos i encertats. Cosa que tindria una precària aplicació a la seva pròpia existència, tacada de petits i grans escàndols.

Tobias Wolff acostuma a practicar una narrativa que barreja amb murriera les instàncies de ficció i realitat. Hi ha, en les seves obres, molts elements autobiogràfics. No vull dir que aquesta sigui una novel·la de la seva vida. Però sí que és una novel·la que participa de les seves obsessions com a narrador. Un narrador que no té la grandesa de Roth o d'Updike, que no compta amb aquella fórmula que enganxa a la primera de què sembla disposar Auster sempre i en tot moment, però que diu les coses pel seu nom, amb un estil gens preciosista, amb una prosa que no brilla però que resulta d'una gran eficàcia. I que, aquí, ha traduït amb molt d'ofici Ernest Riera, un dels nostres millors traductors.

ELS POETES D'AVANTGUARDA

La novel·la és plena de provocacions ideològiques. Frost, per exemple, desqualifica els poetes de l'avantguarda del moment, confessant que la forma, en art, ho és tot. I s'exclama que aquell que no sap imprimir una determinada forma –llegiu-hi una forma avalada per la tradició– als seus poemes, és poc menys que un idiota (Frost –ens ho ha ensenyat Sam Abrams– era un home envejós i irascible. ¿Qui ho diria, oi?). Per altra banda, comptareu més d'un fragment en què s'aïregen les tensions entre els devots seguidors de Faulkner i els adoradors empedreïts de Hemingway. I uns quants més en què a l'estil reiteratiu i concís, periodístic, d'aquest últim, s'hi oposa la manera més sofisticada de Francis Scott Fitzgerald. Des d'aquest punt de vista, la novel·la té virtuts exemplificadores, que cap manual d'història de la literatura no il·lustraria tan bé.

Al capdavant, el narrador vol assegurar el tret. Res no li fa tanta il·lusió com conèixer personalment l'home de la gran barba blanca. Per arribar-hi maquinà un petit delictes. No us dic el què. Petit, però que pot deshonrar una escola tan prestigiosa com aquella. El degà, però, bon amic de Hemingway i ferit de guerra en una cama, tampoc no acaba de dir tota la veritat. Quan falta una cinquena part de novel·la, el protagonisme del punt de vista es desplaça del noi al degà madur. Les dues històries conflueixen. No us puc dir més. Que la llegiu, simplement, que és una bona novel·la, molt recomanable. I que en remarqueu la mala llet del títol, un cop hàgiu girat la darrera pàgina.

Per a llegir l'“Espill”

ASSAIG

Anna Isabel Peirats,
*Una aproximació a l'“Espill” de
Jaume Roig*. EDICIONS BROMERA.
Alzira, 2005.

Endinsar-se en la lectura dels clàssics suposa sempre un grau de dificultat elevat per al lector que no compta amb una formació especialitzada per a conèixer les claus de l'època i de l'obra. Aquest llibre de la doctora Anna Isabel Peirats pot palliar aquesta situació pel que respecta al llibre de Jaume Roig.

El llibre s'enceta amb unes dades biogràfiques de l'autor, una persona d'un reconegut prestigi social a la València del seu temps. Probablement va estudiar medicina a la Sorbona de París, va ser designat “examinador de metges” i va ser metge de la reina Maria, esposa del rei Alfons el Magnànim. Els capítols inicials continuen

JOSEP MANUEL SAN ABDON

amb informacions sobre la datació de l'obra, la forma de verificació, els diversos títols sota els quals s'ha publicat, l'estructura i l'argument general.

El capítol tercer és el més llarg i fa referència al propòsit de l'autor de l'*Espill*, que segons Peirats presenta un binomi antitètic moralitat/comicitat. Pel que fa a la moralitat, l'obra adquireix la forma de sermó, seguint el to de la prosa didàctica del segle XV, amb la finalitat de donar exemple i escarmentar del que suposa l'amor femení. Però en el vessant oposat l'obra té un component de comicitat, un humor portat a límits desmesurats i fins i tot grollers. En aquesta part Roig se serveix de diversos recursos, els enganys de les dones, la sàtira anticlerical, l'humor negre, els insults, l'erotisme i l'escatologia.

Aquest doble vessant també apareix en el capítol que parla de la presència de la medicina

en l'obra. Medicina i teologia són dos elements que es complementen en els tractats medievals. Per tenir salut veritable s'havien de seguir els remeis terapèutics indicats pels metges, però també la medicina vera, divina, per assolir la salut interior. La medicina per excel·lència és la que resulta de l'harmonia entre el cos i l'ànima.

SOBRE L'ANTIFEMINISME

A l'estudi de l'antifeminisme i l'immaculisme en l'*Espill* es dedica un altre capítol. L'antifeminisme, ens diu l'autora, ja és present en l'antiguitat tant a la religió com a la literatura, ja en el llibre del Gènesi es presenta la dona creada a partir de l'home, i com aquest cau en pecat per la seva causa. Pel que fa al debat que hi havia en el seu temps respecte a l'immaculisme de la Mare de Déu, Jaume Roig se situa al costat d'aquells que defensaven el

dogma immaculista, ja que de totes les successores d'Eva, només la Mare de Déu i la seva dóna eren les úniques que no tenien defectes.

En el capítol dedicat a l'estudi de l'estil Peirats conclou que en l'*Espill* hi ha una clara voluntat estilística, amb la finalitat de presentar l'obra de la forma més original possible i dels recursos dels quals se serveix són, sobretot, l'ús de l'adynaton i la metàfora.

Finalment l'autora d'aquest estudi conclou que l'*Espill* presenta moltes contraposicions, amb la qual cosa és difícil respondre de manera categòrica a si Jaume Roig volia fer un sermó o una paròdia, per tant cal deixar la porta oberta a una diversitat de lectures.

El llibre compleix perfectament les expectatives que anuncia el seu títol, és una aproximació molt completa a un dels nostres clàssics, un material ideal per a professors i alumnes de batxillerat i estudiants dels primers cursos universitaris.